

Het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven

Het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, in 1933 opgericht als *Museum der Vlaamsche Letterkunde*, is gevestigd in de Minderbroedersstraat 22 te Antwerpen. Het stond model voor het in 1954 opgerichte Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, maar het bleef een breder veld bestrijken dan de Nederlandse zusterinstelling, zoals de naam trouwens al te kennen geeft. Het AMVC bezit, behalve literaire nalatenschappen, ook archiefmateriaal en documentatie over het toneel- en muziekleven en de plastische kunsten in Vlaanderen sinds de achttiende eeuw en over de geschiedenis van de Vlaamse Beweging.

De genesis van het AMVC gaat in de allereerste oorsprong terug tot "de man die zijn volk leerde lezen", de Vlaamse romancier Hendrik Conscience (1812-1883).

In zijn testament van 1883 had Conscience de wens uitgedrukt dat zijn literaire nalatenschap bijeen zou blijven. In 1899 werd ze voor 16.000 frank door de Stad Antwerpen van de familie Antheunis-Conscience. In 1912 werd hiermee in het huis-De Beukelaer, Minderbroedersrui, een grote Conscience-herdenkingstentoonstelling georganiseerd ter gelegenheid van het eeuwfeest van zijn geboorte. In het voorwoord van de catalogus sprak stadsbibliothecaris Emmanuel de Bom de hoop uit, dat de expositie zou leiden "tot het inrichten van een klein Conscience-Museum, dat, beter nog misschien dan eenig standbeeld of praalgesteente, een hulde zal zijn aan onze Vlaamsche nationale wedergeboorte".

In de loop van de volgende twee decennia werd de profetische wens van De Bom door velen herhaald, o.m. door Adelfonds Hendrickx, Pol de Mont, Willem de Vreese, Isidoor Teirlinck, Stijn Streuvels, Eugeen de Bock, Maurits Sabbe. De erven van Hugo Verriest boden in 1922, door bemiddeling van Jozef Muls, het archief van de pasgestorvene aan de Stad Antwerpen aan. Burgemeester Frans van Cauwelaert betoogde, daarop inhakend, in een interview met De Standaard op 3 januari 1923 dat de tijd gekomen was om een "algemeen" museum van de Vlaamse letterkunde op te richten. Pas tien jaar later kon door toedoen van schepen Willem Eekelers tot de definitieve realisatie worden overgegaan. Het Museum van de Vlaamsche Letterkunde werd op 5 november 1933 door burgemeester Camille Huysmans geopend. Lode Baekelmans, stadsbibliothecaris, bestuurde ook de nieuwe instelling en had er, gesteund door Maurits Sabbe, de naam van bepaald; Marnix Gijsen, lid van het uitvoerend comité, opteerde toen reeds voor "Museum van Vlaamsch Cultuurleven", terwijl Huysmans en

Ekelers voor "geestesleven" hadden gepleit. Van 1937 af werd Baekelmans bijgestaan door Ger Schmoock; deze volgde Baekelmans in 1945 als conservator op; in 1948 kreeg hij Emiel Willekens als adjunct toegevoegd.

Op 16 december 1944 werd het museum door een vliegende bom VI getroffen en moest zijn deuren sluiten. Archiefwerk kreeg nu de voorrang en leidde mede tot de nieuwe benaming (sinds 1945) Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (afgekort: AMVC), die tevens de verruiming in de richting van de andere takken van het kunst- en geestesleven aanduidde. In 1951 kocht de Stad Antwerpen het achttiende-eeuwse Notarishuis aan de Minderbroedersstraat, palend aan het huis De Beukelaer, en opende het in 1959 als nieuwe behuizing voor het museum. Daarna werd het huis-De Beukelaer eveneens gerestaureerd en in 1971 opnieuw in gebruik genomen als kantoor- en werkruimte (inclusief leeszaal). In 1963 volgde Emiel Willekens zijn voorganger op als conservator; in 1965 werd hem Ludo Simons als adjunct toegevoegd.

De documentatie van het AMVC omvat manuscripten en brieven, knipseld en portretten, affiches, medailles, tekeningen, schilderijen, beelden en gebruiksvorwerpen, doodsbrieven en bidprentjes, liederen, geluidsopnamen, grammofoonplaten en films met betrekking tot de Vlaamse literatuur, de plastische kunsten, het toneel, de muziek en de Vlaamse Beweging. Over de ongemeen rijke collecties informeert een *Klapper op het bezit*, waarvan de eerste uitgave in 1955 verscheen. Hij omvatte toen circa 12.000 trefwoorden: namen van personen, instellingen, verenigingen, tijdschriften, gemeenten, waarvan of in verband waarmee het AMVC archivalia en documentatie bezit. In de derde uitgave (1973) is het aantal trefwoorden aangegroeid tot ongeveer 17.000. De *Klapper* verstrekt inlichtingen over de aard van het bezit (A= affiches, B= brieven, enz.), niet over de omvang ervan. Het hele trefwoordenbestand staat op ponskaarten en wordt lopend bijgehouden, zodat de vervaardiging van een nieuwe *Klapper* slechts mechanisch reproductiewerk vraagt; het Rekencentrum van de Stad Antwerpen en de Stedelijke Drukkerij nemen dat karweitje (in de letterlijke zowel als in de figuurlijke zin) voor hun rekening. Een beperkt aantal exemplaren van de *Klapper* van 1973 (X + 638 blz.) is nog verkrijgbaar tegen de prijs van 100 BFr.

Het AMVC neemt zich voor, via dit orgaan eventuele geïnteresseerden in te lichten over belangrijke aanwinsten in verband met de negentiende-eeuwse cultuurgeschiedenis. Een eerste bericht, over het archief Lodewijk de Raet, volgt hieronder; het is van de hand van drs. M. Somers, die sinds 18 februari 1977 voor de duur van 20 maanden als gewetensbezwaarde aan het AMVC verbonden is.

Ludo Simons